KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 15.12.2008
KOM(2008)862 endelig

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET

En sammenhængende strategi for europæisk landbrugsforskning

{SEK(2008)3041}

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET

En sammenhængende strategi for europæisk landbrugsforskning

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Nye rammer for landbrugsforskningen i Europa 4

1.1. Retsgrundlaget for EU's indsats 4

1.2. Nye udfordringer for europæisk landbrug 4

1.3. Behovet for en fornyet dagsorden for landbrugsforskning 5

2. Landbrugsforskningskomitéens styrende rolle 6

2.1. Et fornyet mandat 6

2.2. Mod fælles forskningsdagsordener 7

2.3. En fremsynsproces 8

2.4. Kortlægning af forskningskapaciteten i EU 9

3. Nøgletiltag for at skabe en sammenhængende dagsorden for europæisk landbrugsforskning 10

3.1. Behovet for et mere bæredygtigt landbrug på verdensplan 10

3.2. Nye indsatsområder for landbrugsforskningen 11

3.3. Tiltag for at styrke produktion og formidling af viden om landbrug i Europa 12

3.4. Konsolidering af den fælles programmering af forskningsindsatsen for at opnå en bedre styring af det europæiske landbrugsfødevaresystem 13

3.5. Udvikling af en mekanisme til overvågning af fremsynsstudier 13

3.6. Europas ansvar i en globaliseret verden 14

1. NYE RAMMER FOR LANDBRUGSFORSKNINGEN I EUROPA

1.1. Retsgrundlaget for EU's indsats

Ifølge artikel 11 i Rådets forordning (EØF) nr. 1728/74 af 27. juni 1974 skal *"Kommissionen […] med regelmæssige mellemrum [forelægge] Europa-Parlamentet og Rådet en beretning om samordningen af landbrugsforskningen"*. Formålet med denne beretning er at give en oversigt over udviklingen i landbrugsforskningen inden for Fællesskabet og at pege på strategiske tiltag, der er ønskelige i *"landbrugsforskningen i medlemsstaterne og [i samordningen] på fællesskabsplan af denne forskning under hensyn til den fælles landbrugspolitiks mål"*.

I henhold til artikel 7 i ovennævnte forordning er der nedsat en stående komité for landbrugsforskning (SCAR, i det følgende "Landbrugsforskningskomitéen") bestående af repræsentanter for medlemsstaterne, der har mandat til at rådgive Kommissionen og medlemsstaterne om koordineringen af landbrugsforskningen i Europa.

Indholdet af denne meddelelse og det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene er baseret på resultatet af de forskellige initiativer, som Landbrugsforskningskomitéen har iværksat i løbet af de sidste fire år med henblik på at udpege tendenser og behov i denne sektor. Desuden bygger det på resultaterne af det EU-støttede projekt "EU-Agri-Mapping", der har analyseret landbrugs- og fødevareforskningen i Europa[1].

1.2. Nye udfordringer for europæisk landbrug

Landbruget i EU er ved at gennemgå en demografisk forandring: antallet af landbrugere falder, mens landbrugsarealet forbliver konstant. Aldersgennemsnittet i arbejdsstyrken er stigende, og der er ikke tilstrækkelig diversificering af aktiviteterne ud over produktion. Ikke desto mindre er landbrugets samfundsøkonomiske og miljømæssige betydning uændret. Den samlede landbrugsfødevaresektor er stadig en vigtig arbejdsgiver og velstandskilde (med en omsætning på 900 mia. EUR og 20 mio. arbejdstagere), og landbrug er stadig den vigtigste form for arealudnyttelse og spiller en central rolle i samfundsstrukturen i landdistrikterne.

Moderne landbrugsmetoder og hermed udviklingen fra små til store bedrifter, særlig i EU-12, kan føre til øget arbejdsløshed, og forskningen bør ikke ignorere de deraf følgende samfundsøkonomiske udfordringer.

Reformen af den fælles landbrugspolitik er fortsat en vigtig drivkraft bag forandringerne i sektoren. Siden den første større reform i 1992 har landbruget i EU været nødt til at gøre en indsats for at øge konkurrenceevnen, samtidig med at det har stået over for problemet med de moderne produktionsmetoders mulige negative følger for miljøet. Landbruget har også måttet reagere på forbrugernes øgede bekymring for og bevidsthed om fødevaresikkerhed, kvalitet og rimelige priser, samt i den senere tid den stigende efterspørgsel efter en sundere kost.

Mens tilstrækkelige fødevareforsyninger til rimelige priser for forbrugerne stadig spiller en afgørende rolle, indførte agenda 2000-reformerne forbindelsen til bæredygtig udvikling. 2003-reformpakken brød forbindelsen mellem offentlig støtte og produktion og indførte

[1] www.agrifoodresearch.net/library

princippet om krydsoverensstemmelse med EU-lovgivningen vedrørende landbrugsproduktionsmetoder. Resultatet er, at markedsorienteringen er blevet bragt på linje med miljøvenlige og andre produktionsnormer som afgørende faktorer, når det gælder en bæredygtig fremtid for EU's landbrugssektor.

Endvidere har den anden søjle i den fælles landbrugspolitik forskudt vægten i EU's politiske rammer henimod udviklingen af landdistrikterne. Dette har skabt flere muligheder for at målrette støtten mod specifikke mål af samfundsmæssig betydning, herunder miljøbeskyttelse og forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne såvel som en række produkter ud over de sædvanlige landbrugsvarer, såsom naturadgang, rekreative tilbud, bevarelse af natur- og kulturarven, herlighedsværdier og turismeprodukter.

Sideløbende med denne reformproces har ydre kræfter på verdensplan også medført ændringer i EU's fødevare- og landbrugssektor. Vi har oplevet en stigende efterspørgsel efter fødevarer som følge af befolkningstilvæksten på verdensplan, den øgede indsats for at begrænse underernæring og en stigning i forbruget af kød, der hænger sammen med stigende velstand i tredjelande og øget international handel. EU er nu verden største importør og eksportør af landbrugsvarer og langt det største marked for udviklingslandene.

Herudover står EU's landbrugssektor over for en bred vifte af fremtidige udfordringer såsom yderligere globalisering, stramninger i energiforsyningerne, klimaændringer, uholdbart forbrug af naturressourcer og den seneste stigningen i fødevarepriserne[2].

1.3. Behovet for en fornyet dagsorden for landbrugsforskning

Det er alment anerkendt[3], at vi har brug for et solidt grundlag for landbrugsforskningen i Europa for at kunne løfte disse udfordringer. Landbrugsforskningen bør bidrage med den viden, der er nødvendig for en dybtgående forståelse af udviklingen i landdistrikterne samt af drivkræfterne bag og forhindringerne for bæredygtighed, og den bør levere de nye teknologier og den innovation, der er nødvendig for landbrugssektorens udvikling.

Videnskabelig støtte til den politiske beslutningsproces, baseret på resultater og ekspertise fra forskersamfundet, spiller en stadig vigtigere rolle i undersøgelsen af, hvilke økonomiske, miljømæssige og sociale konsekvenser mulige politiske tiltag har. Dette hænger sammen med Kommissionens forpligtelse til at sørge for "bedre lovgivning", og navnlig til at fremlægge konsekvensanalyser af høj kvalitet.

Selv om den europæiske landbrugsforskning omfatter et bredt spektrum af discipliner og interesseparter, er den forskning, der drives for at opfylde de samfundsmæssige behov, imidlertid stadig ofte opsplittet, dårligt koordineret og præget af utilstrækkelige investeringer og en manglende kritisk masse. I mange tilfælde har ingen medlemsstater tilstrækkelige ressourcer eller kapacitet til at udføre den nødvendige forskning og politikudvikling alene.

I Europa er der indført en række redskaber, særlig under EU's forskningsrammeprogram, der er med til at fremme et tværeuropæisk samarbejde mellem forskerne. Dette betyder, at et øget

---

[2] "Fremme af landbrugsforskningen og den hertil knyttede videngenerering" er et af de tiltag, som Kommissionen overvejer, jf. meddelelsen "Udfordringerne i forbindelse med de stigende fødevarepriser - Retningslinjer for en EU-indsats", KOM(2008) 321 endelig.

[3] Jf. SCAR Foresight; World Development Report 2008; rapporterne fra Det Mellemstatslige Panel for Klimaændringer; Millennium Ecosystem System Assessment.

samarbejde mellem de nationale forskningsprogrammer, især hvad angår nationale støtteforanstaltninger, helt naturligt har høj prioritet i etableringen af et europæisk forskningsrum. I den forbindelse yder ERA-netordningen[4] støtte til etablering af samarbejdsnet mellem nationale programmer, ministerier og finansieringsorganer på tværs af alle videnskabelige sektorer.

Selv om der er etableret en række ERA-net, der er relevante for landbrugsforskningen, fastslog EU's ministerråd i november 2004, at samarbejdet på dette område ville nyde godt af en mere struktureret tilgang, og at Landbrugsforskningskomitéen burde undersøge spørgsmålet nærmere.

I denne henseende går de seneste planer om fælles programmering[5] et skridt videre end ERA-netordningen og lægger op til et direkte samarbejde mellem medlemsstaternes offentlige programmer om udformning af fælles visioner, strategiske forskningsdagsordener og sammenlægning af ressourcer med henblik på at gribe særlige områder an i fællesskab. Som det blev påpeget i konklusionerne af det uformelle rådsmøde om konkurrenceevne den 17.-18-juli 2008 i Versailles, ville en kritisk masse af offentlige forskningstiltag navnlig gøre det nemmere at løse visse større samfundsproblemer i forbindelse med f.eks. klimaændringer, energikrisen og fødevareforsyninger.

Landbrugsforskningskomitéen er blevet nævnt som et godt eksempel på en mulig netværksstruktur i en eventuel ny fælles programmeringsproces.

2. LANDBRUGSFORSKNINGSKOMITÉENS STYRENDE ROLLE

2.1. Et fornyet mandat

Efter at have ligget i dvale i flere år fik Den Stående Komité for Landbrugsforskning ("Landbrugsforskningskomitéen") i 2005 et fornyet mandat af Rådet til at spille en væsentlig rolle i samordningen af landbrugsforskningen i Europa. Den "nye" komite består af repræsentanter for de 27 medlemsstater samt observatører fra kandidatlandene og de associerede lande.

Den arbejder ud fra en mere tidssvarende definition af begrebet "landbrugsforskning", der rækker ud over den snævert afgrænsede forskning vedrørende produktion og omfatter det såkaldte "fra jord til bord"-koncept, idet der lægges vægt på forskning, der styrker et bæredygtigt landbrug. Desuden dækkes emner som nonfoodanvendelser, biodiversitet, skovbrug og udvikling af landdistrikterne. På grundlag af en helhedsorienteret strategi vil Landbrugsforskningskomitéen behandle vigtige spørgsmål under begrebet en **europæisk videnbaseret bioøkonomi**[6]. Der vil være tale om spørgsmål såsom dyresundhed og dyrevelfærd, zoonoser, forbruger- og sundhedsspørgsmål vedrørende kvalitet, fødevaresikkerhed[7] og fødevareproduktions- og -forsyningssikkerhed. Endvidere vil der blive

---

4 EF-traktatens artikel 169 giver Fællesskabet mulighed for at deltage i forskningsprogrammer, der iværksættes af flere medlemsstater i fællesskab, og er rettet mod vigtige, højt profilerede politiske emner.

5 "Fælles programmering af forskningsindsatsen", KOM(2008) 468 endelig af 15.7.2008.

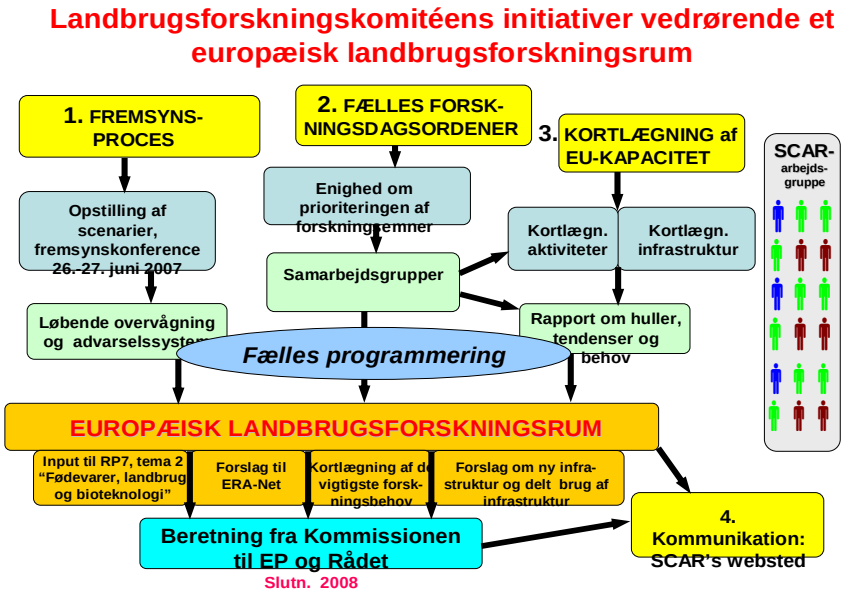
6 Dette omfatter ikke fiskeriforskning, da denne sektor har sine egne etablerede koordineringsordninger på europæisk og internationalt plan.

7 Under fuld hensyntagen til det arbejde, der udføres af andre organer som f.eks. European Food Standards Agency (det europæiske agentur for fødevarestandarder) og dettes udvalg.

drøftet spørgsmål om forbrugernes tillid til og adfærd i forbindelse med fødevarer, ernæring, detailsalg og markeder, da disse har betydning for landbrugsfødevareforskningen, samt spørgsmål vedrørende udviklingen inden for nye områder af landbrugsvirksomhed, der ikke er baseret på fødevareproduktion.

Dertil kommer ,at landbrugsministrene på det uformelle rådsmøde i Krems den 28.-30. maj 2006[8] anbefalede, at Landbrugsforskningskomitéen inden for rammerne af Lissabonstrategien skulle tilskynde EU's medlemsstater til at tage spørgsmålene om rådgivningsydelser, uddannelse og innovation op, med tanke på at sikre, at forskningsresultaterne udnyttes i praksis til gavn for en fælles landbrugspolitik i forandring.

På denne baggrund har Landbrugsforskningskomitéen fremmet samordningstiltag på en række fronter, for at der kan ydes afgørende bidrag til alle forskningsområder i den europæiske videnbaserede bioøkonomi og opbygges et europæisk landbrugsforskningsrum.

2.2. Mod fælles forskningsdagsordener

På grundlag af en undersøgelse om samordning af landbrugsforskningen på europæisk plan, der blev gennemført under det nederlandske formandskab i 2004[9], indførte Landbrugsforskningskomitéen en struktureret tilgang til prioritering af, hvilke forskningsemner der skulle være genstand for yderligere samarbejde. Strategien gik ud på at oprette en række samarbejdsgrupper for medlemsstaterne og de associerede lande.

Oprettelsen af samarbejdsgrupper er et mere fleksibelt og mindre formelt alternativ til ERA-netordningen, men målet er det samme: at stimulere og derved øge forskningssamarbejdet mellem finansieringskilder og programforvaltere inden for centrale forskningsområder. Siden 2005 har de europæiske lande oprettet fjorten samarbejdsgrupper, hvorved de deltager frivilligt og efter princippet om "variabel geometri" (dvs. hvor deltagerkredsen skifter) i

8 Formandskabets konklusioner, 16. juni 2006.

9 "Towards cooperation between research funders and programme managers in the domain of Agriculture, Food, Rural Development and Fisheries in the European Union", rapport udarbejdet for det nederlandske ministerium for landbrug, natur og fødevarekvalitet.

formulering, videreudvikling og gennemførelse af fælles strategiske forskningsdagsordener, der bygger på en fælles vision om, hvordan væsentlige udfordringer for landbrugsforskningen løftes.

Samarbejdsgrupperne fungerer på omtrent samme måde som ERA-nettene, i og med at de følger den samme trinvise fremgangsmåde med fokus på informationsudveksling i de tidlige faser, udpegning af huller i forskningen og prioritering af samarbejdsområder, samt, hvor det er relevant, iværksættelse af fælles aktiviteter og/eller fælles indkaldelser af forskningsforslag.

Det var dynamikken og engagementet hos en række samarbejdsgrupper, der banede vej for deltagelse i det syvende rammeprograms ERA-netordning, idet fem samarbejdsgrupper erklærede, at de havde til hensigt at indsende forslag som reaktion på den første forslagsindkaldelse (som det fremgår af nedenstående tabel).

Emnet for samarbejdsgruppen	**Koordinator**	**Deltager-lande**
Ikt og robotteknologi i landbrugsfødevaresektoren => ERA-netforslaget: "ICT-AGRI"	**Danmark**	**11**
Fornyelige råstoffer og deres anvendelse i nonfoodsektoren	**Tyskland**	**18**
Bæredygtig husdyravl på græsarealer	**Irland**	**21**
Spørgsmål af relevans for landbruget i Middelhavsområdet =>ERA-nettet "ARIMNet"	**Italien/Frankrig**	**13**
Landbrug og bæredygtig udvikling => ERA-netforslaget "RURAGRI"	**Frankrig**	**11**
Dyresundhed => ERA-nettet "EMIDA" **Dyrevelfærd**	**UK**	**21**
Avancerede teknologier til klimastyring i drivhuse og staldbygninger	**Israel**	**14**
Tilpasning af vores kost til udviklingen på miljøområdet	**Frankrig**	**10**
Økologi med henblik på bæredygtig forvaltning af økosystemer og naturressourcer	**Frankrig**	**8**
Udvikling af bæredygtigt landbrug i Østersøregionen	**Polen**	**8**
Fælles forskningsdagsorden for EU's politik for landdistrikterne => ERA-netforslaget "RURAGRI"	**Sverige/Nederlande ne**	**7**
Klimaændringer og landbrug	**Spanien**	**22**
Landbrug og energi	**Tyskland**	**21**
Fælles infrastrukturanlæg til landbrugsforskning	**Frankrig**	**15**

2.3. En fremsynsproces

Landbrugsforskningskomitéen har indledt en fremsynsproces med det formål at opstille mulige scenarier for europæisk landbrug i de kommende 20 år, der kan danne grundlag for prioriteringen af landbrugsrelateret forskning i Europa på mellemlangt til langt sigt. Denne proces blev bakket stærkt op af landbrugsministrene på det uformelle rådsmøde i Krems (28.-30. maj 2006).

Følgelig oprettede Europa-Kommissionen en fremsynsekspertgruppe, der skulle samle og analysere fremsynsoplysninger om otte hoveddrivkræfter[10] i nationale, regionale og internationale undersøgelser, anvende disse oplysninger til at opstille fremtidsscenarier[11] og foretage en indledende vurdering af konsekvenserne for den europæiske landbrugssektors behov for forskning og teknologisk udvikling.

Fremsynsekspertgruppens rapporter blev formidlet til de relevante interesseparter. Sammen med andre fremsynsaktiviteter blev rapporterne drøftet på workshoppen, *"Foresight to Set Long-Term European Agricultural Research Priorities"* (Fremsyn med henblik på langsigtet prioritering af den europæiske landbrugsforskningsindsats), der blev holdt i Stockholm den 29.-30. marts 2007. Her mødtes eksperter på højt plan med interesseparterne for at drøfte, hvilke forskningsbehov der tegner sig på baggrund af fremsynsanalysen.

De synspunkter, der kom til udtryk, og de konklusioner, der blev draget af workshoppen, dannede sammen med fremsynsarbejdsgruppens rapporter og resultaterne af en videre høring af interesseparterne grundlag for en større international konference om de fremtidige udfordringer for landbrugsforskningen i Europa **(***"Towards future challenges of Agricultural research in Europe")* (26.- 27. juni 2007)[12]. Denne konference var et væsentligt fremskridt i etableringen af et forum for debat om fremsyn vedrørende de langsigtede behov for landbrugsforskning i Europa.

Under udarbejdelsen af kapitel 3 i nærværende meddelelse er der i vid udstrækning taget hensyn til konferencens konklusioner om, hvilke tiltag der kan bidrage til en sammenhængende dagsorden for landbrugsforskningen i Europa.

2.4. Kortlægning af forskningskapaciteten i EU

Landbrugsforskningskomitéen er også involveret i kortlægning af landbrugsforskningskapaciteten i EU gennem det EU-støttede projekt "EU-Agri-Mapping", der har analyseret landbrugs- og fødevareforskningen i Europa og udpeget tendenser og behov på dette område. Ved at samle vigtige tal og statistiske oplysninger om, hvordan landbrugsforskningen er tilrettelagt på nationalt plan, og tegne et samlet billede af udviklingen i landbrugsforskningen i EU har projektet bidraget til vurderingen af, hvilken udvikling der er ønskelig i medlemsstaterne og de associerede lande og i midlerne til en bedre koordinering på EU-plan.

Spørgsmålet om forskningsinfrastruktur blev prioriteret højt i Landbrugsforskningskomitéens strategiske drøftelser. I 2005 sendte komitéen en note til ESFRI (European Strategy Forum for Research Infrastructures) om spørgsmålet om meget store infrastrukturanlæg af relevans for landbruget[13]. Dette var et forsøg på at give infrastruktur for landbrugsforskningen større vægt

---

10 Klimaændringer, miljø, økonomi og handel, energi, samfundsændringer, videnskab og teknologi, økonomien i landdistrikterne og sundhed.

11 Sammenbrudsscenarier: Klimachok, energikrise, fødevarekrise, samarbejde med naturen.

12 http://ec.europa.eu/research/conferences/2007/scar/report_en.htm

13 Landbrugsforskningskomitéens note til ESFRI: "Research infrastructures required in the field of agricultural research", 31. august 2005.

i drøftelserne i ESFRI og give eksempler[14] på, hvilke store forskningsanlæg der kunne være behov for på dette område.

Ud over emnet forskningsinfrastrukturanlæg har Landbrugsforskningskomitéen understreget det store behov for at etablere net mellem distribuerede anlæg og ekspertiseklynger og for en effektiv forvaltning af sådanne net. I den forbindelse er der ved at blive oprettet en ny samarbejdsgruppe vedrørende "fælles infrastrukturanlæg til europæisk landbrugsfødevareforskning", der skal udpege fremtidige behov og udforme nye styringsmodeller for effektiv fælles udnyttelse af infrastruktur på europæisk plan.

Endelig er der oprettet et særligt websted, der giver et fuldstændigt og regelmæssigt ajourført billede af de nationale landbrugsforskningssystemer i alle de lande, der er repræsenteret i Landbrugsforskningskomitéen[15].

3. NØGLETILTAG FOR AT SKABE EN SAMMENHÆNGENDE DAGSORDEN FOR EUROPÆISK LANDBRUGSFORSKNING

3.1. Behovet for et mere bæredygtigt landbrug på verdensplan

Kommissionens meddelelse om fælles programmering af forskningsindsatsen udpegede ikke bestemte områder som emne for den fælles programmering, men på det uformelle rådsmøde i Versailles blev emnet fødevareproduktion og -forsyningssikkerhed brugt som eksempel. Dette hænger sammen med, at det bliver mere og mere tydeligt, at bæredygtig forvaltning og brug af biologiske ressourcer er et vigtigt samfundsspørgsmål, der indebærer en række indbyrdes forbundne udfordringer, bl.a. vedrørende klimaændringer, miljøforringelse, forbrugerefterspørgsel og global stabilitet.

Vi risikerer inden længe at overskride kritiske tærskler, og dette vil få vidtrækkende konsekvenser for alle økosystemer og dermed for landbruget og fødevareforsyningssikkerheden. Således forventer Det Mellemstatslige Panel om Klimaændringer (IPCC), at landbrugsproduktionen i Afrika vil være halveret i 2030, hvilket vil få alvorlige følger ikke blot for fødevareforsyningssikkerheden og sårbare regioners situation, men også for den globale sikkerhed. På langt sigt kan stigende priser på fossilt brændsel få fødevarepriserne til at stige, eftersom alle faser af produktion, forarbejdning og distribution er stærkt olieafhængige. Dyrkning af afgrøder til brændsel og andre industriråvarer og de dermed forbundne skift i produktionen kan få alvorlige konsekvenser. Desuden vil befolkningstilvækst og ændrede kostvaner i de nye vækstøkonomier kræve øget fødevareproduktion, hvilket imidlertid indebærer en risiko for negative miljøvirkninger, hvis der ikke indføres bæredygtige systemer.

Der er således et tilsvarende og akut behov for at skabe langt bedre indsigt i drivkræfterne bag disse processer, så vi kan begrænse de negative virkninger af klimaændringerne og beskytte de svindende ressourcer af jord, vand og biodiversitet. Dette kræver tilstrækkelig forskningskapacitet, teknologioverførsel og tværfaglige kvalifikationer fra en række områder af økonomisk, social og økologisk interesse.

---

[14] Genetiske og biologiske ressourcecentre med samlinger til forskning i plante- og dyresygdomme – landbrugs-, skovbrugs-, og miljøobservationscentre – centre for ernæringsforskning – avancerede, integrerede forsøgsanlæg for infektionssygdomme.

[15] http://ec.europa.eu/research/agriculture/scar/index_en.cfm

3.2. Nye indsatsområder for landbrugsforskningen

De nye udfordringer, der er på vej, kræver en målrettet indsats. Derfor bør den fremtidige dagsorden for landbrugsforskningen omfatte en række passende udvalgte forskningsindsatsområder.

Den fremsynsproces, som Landbrugsforskningskomitéen har indledt, og konklusionerne af konferencen i juni 2007 har fremhævet betydningen af en række emner såsom biodiversitet, økologisk landbrug, fødevaresikkerhed, global fødevareforsyningssikkerhed, integration af miljøteknologi, bioteknologi, nye dyresygdomme samt nye planteskadegørere og -sygdomme. Desuden er det blevet bemærket, at forbindelsen mellem landbrug, klimaændringer og energi udgør en væsentlig samfundsmæssig udfordring, der fortjener en mere fremtrædende plads på en fremtidig forskningsdagsorden.

Denne tankegang blev bakket kraftigt op af Det Europæiske Råd den 20. juni 2008[16], der erklærede, at "*det er nødvendigt at fortsætte arbejdet med innovation, forskning og udvikling inden for landbrugsproduktionen, navnlig med henblik på at forbedre dens energieffektivitet, dens produktivitetsvækst og dens evne til at tilpasse sig klimaændringerne*."

- ***Klimaændringer*** udgør en af de største udfordringer på miljøområdet og en af de største trusler mod en bæredygtig udvikling, med negative virkninger for verdensøkonomien, sundheden og den sociale velfærd. Klimaændringerne kan påvirke afgrødeudbytte, husdyropdræt og produktionens placering. De kan også få alvorlige følger for landbrugsindtægterne, arealudnyttelsen og økonomien i landdistrikterne i visse dele af Europa. Risiciene i forbindelse med klimaændringer drøftes aktivt som led i "sundhedstjekket" af den fælles landbrugspolitik, og det er også taget op i de nationale forskningsprogrammer i Europa, hvor man undersøger mulighederne for forbedrede landbrugsmetoder, der kan hjælpe landbrugssektoren til at tilpasse sig og mindske landbrugets indvirkning på klimaet. Det er også blevet fremhævet, hvor kompleks en opgave jordbundsforvaltning er, og hvor stor betydning vedvarende forskning i jordbundsforvaltning kan have for bevarelsen eller forøgelsen af jordens indhold af organiske stoffer i EU. Jordbundens organiske materiale spiller en afgørende rolle, ikke blot i kulstofkredsløbet, men også for jordbundens frugtbarhed og struktur og ved, at det øger vandoptagelsen og dermed skaber robusthed over for klimastress. Kommissionen påpegede i sin grønbog, *"Tilpasning til klimaændringerne – hvad kan der gøres på EU-plan"*, at der er ved at blive indført tilpasningsforanstaltninger i næsten alle medlemsstaterne, og at det er vigtigt at udveksle erfaringer fra tidlige tilpasningstiltag og forskningsresultater på området.

- ***Energi:*** Der er et stigende globalt behov for fødevarer og for alternativ energi fra biomasse i en verden, hvor der samtidig er knaphed på vand- og jordressourcer, og hvor en stigende grad af jordbundsforringelse og stigende temperaturer nedsætter jordbundens produktivitet. Denne udfordring kræver, at der udvikles ny landbrugsteknologi, og at energi- og landbrugspolitikkerne tilpasses, støttet af passende forskningstiltag vedrørende berøringsfladen mellem landbrug og energi. Der bør lægges særlig vægt på at undersøge følgerne af biobrændsels- og biomasseproduktion for vandkvaliteten, jordbundens indhold af organisk materiale og biodiversiteten.

[16] Punkt 28 i formandskabets konklusioner, Det Europæiske Råd, 20. juni 2008.

I fremsynsprocessen er klimaændringer og energispørgsmål i forbindelse med landbrug blevet udpeget som højt prioriterede områder, og det er fastslået, at der savnes koordinering af forskningen på europæisk plan på disse områder. Der er nu ved at blive etableret to nye samarbejdsgrupper, der hver omfatter mere end 20 europæiske lande. Den ene skal undersøge, hvordan klimaændringer påvirker landbruget, og hvordan landbruget kan tilpasse sig til de ændrede forhold og afbøde virkningerne. Den anden skal behandle berøringsfladen mellem landbrug og energi ud fra en bred helhedsorienteret synsvinkel, der strækker sig fra de videnskabelige og teknologiske udfordringer i forbindelse med biomasse- og bioenergiproduktion til de industrielle, økologiske og socioøkonomiske virkninger samt virkningerne for landdistrikterne.

3.3. Tiltag for at styrke produktion og formidling af viden om landbrug i Europa

Et af hovedbudskaberne fra fremsynsprocessen og konferencen i juni 2007 er, at de voksende udfordringer, som landbrugsfødevaresektoren og landdistrikterne i Europa står over for, nødvendiggør en nærmere undersøgelse af forbindelserne mellem videnproduktion og brugen af den frembragte viden til at fremme innovation.

Forskningen kunne få større effekt, hvis de forskellige aktører (landbrugerne, forskerne, rådgivningstjenesterne, forbrugerne, den private sektor, civilsamfundet, politikerne) blev bedre inddraget i selve formuleringen af en dagsorden og blev et led i forskningsprocessen, f.eks. via innovationsnetværk. Samtidig skal landbrugsforskningen være mere innovativ, og den skal finde måder at tiltrække de bedste videnskabelige og tekniske medarbejdere på.

En workshop om forbindelserne mellem viden og innovation i Europa *("Strengthening the links between knowledge and innovation in Europe"*), der fandt sted den 6.-7. oktober 2008 i Angers, bød på en lejlighed til at fastslå de centrale kendetegn ved et europæisk landbrugsvidensystem. Workshoppen gennemgik, hvordan forbindelserne mellem viden og innovation er tilrettelagt i Europa, analyserede motiverne og argumenterne herfor og undersøgte, hvordan udveksling af erfaringer fra vigtige reformer i en række europæiske lande kan føre til udvikling af en bedste praksis.

Kommissionen har til hensigt via Landbrugsforskningskomitéen at kortlægge landbrugsvidenstrukturerne i de enkelte medlemsstater med henblik på senere at oprette en samarbejdsgruppe om dette emne.

I denne forbindelse er det europæiske netværk for landdistriktsudvikling, der er etableret i henhold til artikel 67 i Rådets forordning (EF) nr. 1698/2005, et passende forum for drøftelse af spørgsmålet om teknologioverførsel som led i den forbedrede gennemførelse af programmerne for udvikling af landdistrikterne. Kommissionen undersøger i øjeblikket, hvordan emnet "forskning og innovation" kan indarbejdes i dagsordenen for netværket, navnlig i forbindelse med et seminar i 2009, der skal se på innovation som middel til at løfte de nye udfordringer på miljøområdet.

Eftersom rådgivnings- og konsulentydelser sandsynligvis kommer til at spille en vigtig rolle i udviklingen af et fremtidigt europæisk landbrugsvidensystem, har Kommissionen tænkt sig at udnytte resultaterne i Landbrugsforskningskomitéens rapport om bedriftsrådgivningsystemet, der skal forelægges for Rådet i 2010.

3.4. Konsolidering af den fælles programmering af forskningsindsatsen for at opnå en bedre styring af det europæiske landbrugsfødevaresystem

I lyset af ERA-netordningen er medlemsstaterne begyndt at revurdere de tidligere isolerede nationale strategier over for nye tværnationale udfordringer på alle forskningsområder. Desuden giver Kommissionen i sin meddelelse om fælles programmering af forskningsindsatsen en ny impuls i retning af en mere strategisk tilgang til koordinering og samarbejde om programmering af den offentlige forskning i det europæiske forskningsrum.

Denne nye strategi er nu under overvejelse i Rådet, som vil træffe afgørelse om processen for fastlæggelse af, hvilke forskningssektorer der er egnede til fremtidige fælles programmeringsinitiativer. I denne henseende udpegede ministrene på det uformelle rådsmøde om konkurrenceevne, der blev afholdt i Versailles den 17. juli 2008, fødevarer og landbrug som en af de fire hovedudfordringer for samfundet i dag.

Landbrugsforskningskomitéen, der er blevet *de facto*-referencegrundlaget for en mere koordineret strategi for programmering af den offentlige forskning på landbrugsområdet, blev også nævnt som en vigtig faktor i en eventuel ny fælles programmeringsproces.

Udviklingen af en effektiv og koordineret langsigtet programmering af landbrugsforskningen bør baseres på en sammenhængende strategi og et organisatorisk grundlag, der muliggør regelmæssig høring af alle forskningsaktører som led i den bredere Ljubljanaproces om styringen af det europæiske forskningsrum.

Følgelig kunne Landbrugsforskningskomitéens rolle styrkes yderligere, så den bliver et strategisk tilsynsorgan, der overvåger de forskellige landbrugsrelaterede aktiviteter, der gennemføres af de europæiske offentlige forskningsforetagender. Den kunne også fremme dialogen med interesseparter i teknologifora, der er involveret i formuleringen af fælles visioner og strategiske dagsordener for lignende forskningsområder.

3.5. Udvikling af en mekanisme til overvågning af fremsynsstudier

Langsigtede forskningsdagsordener baseret på fælles visioner og mål må udvikles ved hjælp af en strategisk kombination af analytiske redskaber som f.eks. fremsynsstudier, kollektiv ekspertise og kortlægning af forskningskapacitet, og bør levere dokumenterede resultater til støtte for politikken for landbrugsforskning.

Erfaringerne fra Landbrugskomitéens fremsynsproces har vist, hvor vigtigt det er at have et advarselssystem, der gør det muligt for de politiske beslutningstagere og forskerne at forudse, hvilke udfordringer og problemer vi vil møde i de kommende år, og foreslå måder at løse dem på.

Et sådant system er nu ved at blive udformet og videreudviklet, så man får en mekanisme til at verificere tilstrækkeligheden og gyldigheden af tidligere og nye fremsynsstudier og en systematisk metode til påpegning af potentielle trusler, muligheder og sandsynlige vigtige fremtidige tendenser og deres konsekvenser for dagsordenen for det europæiske forskningsrum. Mekanismen skal også fremhæve de mulige konsekvenser af sådanne tendenser for den fremtidige forskningspolitik på EU- og medlemsstatsplan.

Foreløbig befinder mekanismen sig i den indledende forsøgsfase, efter at der er dannet en ekspertgruppe af konsulenter, der har fået til opgave at ajourføre det første fremsynsstudie og

fastlægge indikatorer og kriterier, som kan danne grundlag for en regelmæssig revurdering af de langsigtede udfordringer og mål.

3.6. Europas ansvar i en globaliseret verden

I en verden, hvis befolkning forventes at nå op på omkring 9 mia. i 2050, og som i stigende grad er økonomisk integreret og påvirket af klimaændringer og miljøforringelse, er bæredygtighed i landbruget et spørgsmål, der vil få både direkte betydning (f.eks. gennem fødevarepriserne) og indirekte betydning (f.eks. gennem migration) i EU, såvel som i alle andre egne af verden. Landbrugets bæredygtighed både i Europa og i udviklingslandene og de nye vækstøkonomier afhænger i høj grad af, hvor stabile de centrale ressourcer som landbrugsjord, vand og fungerende økosystemer er. Den europæiske forskning har både kapacitet og pligt til at bidrage til en bedre indsigt i det komplekse samspil mellem de forskellige afgørende faktorer.

Dertil kommer, at endnu en vigtig drivkraft bag den stigende konvergens i landbrugsforskningen mellem udviklingslandene, de nye vækstøkonomier og de europæiske lande er den voksende betydning af forskningsområder, hvor der ikke længere er nogen videnskabeligt begrundet skelnen mellem Nord og Syd. Det er på dette grundlag, at en bedre integreret europæisk politik for landbrugsforskning, der indebærer internationalt samarbejde, skal opbygges og fremmes af Kommissionen.

I overensstemmelse med Kommissionens nylige meddelelse om en strategisk ramme for Europas internationale samarbejde om videnskab og teknologi[17] må de politiske synergivirkninger på området landbrugsforskning i og uden for Europa derfor styrkes. Der er især behov for at øge synergivirkningerne mellem på den ene side EU's og medlemsstaternes forskningspolitikker og på den anden side politikkerne over for tredjelande, f.eks. politikken for udviklingsstøtte og naboskabspolitikken. Desuden bør Europa spille en ledende rolle i udformningen af en global dagsorden for landbrugsforskning i samarbejde med internationale organisationer (FN's agenturer, Verdensbanken, OECD, G8) og multilaterale organisationer (Den Afrikanske Union, ASEAN, Mercosur) og sammen med organer, der har at gøre med landbrugsforskning på verdensplan, f.eks. GFAR[18] og CGIAR[19].

I denne sammenhæng kunne Landbrugsforskningskomitéens internationale mandat og førende rolle styrkes yderligere gennem bidrag fra det europæiske initiativ for forskning og udvikling inden for landbrug (EIARD)[20], der bør spille en øget rolle i koordineringen af Kommissionens og medlemsstaternes støtte til landbrugsforskning rettet mod udviklingslandenes og de nye vækstøkonomiers behov, samt fra bestående ERA-net som f.eks. *ERA-ARD*.

---

17 KOM(2008) 588 endelig af 24.9.2008.

18 Det Globale Forum om Landbrugsforskning.

19 Den Rådgivende Gruppe for International Jordbrugsforskning.

20 KOM(1997) 126 endelig.